

नेपाल राजपत्र

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ४५) काठमाडौं, असोज ५ गते २०५२ साल (अतिरिक्ताङ्क २१ (ग))

भाग १

संसद सचिवालयको

सूचना

श्री ५ महाराजाधिराजबाट संसदको नवौं अधिवेशनमा दुवै सदनको संयुक्त बैठकलाई सम्बत् २०५२ साल असोज ५ गते बृहस्पतिबारका दिन बक्सेको सम्बोधन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

शाही सम्बोधन

प्रतिनिधि सभाका सभामुख,
राष्ट्रिय सभाका अध्यक्ष
तथा सांसदहरु ।

१. प्रतिनिधिसभा पुनर्स्थापित भई नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ को धारा ४२ को उपधारा (१) अन्तर्गत देशमा पहिलो पटक संयुक्त सरकार गठन भएको छ । बहुदलीय संसदीय प्रणालीलाई सुदृढ गर्न र राष्ट्रको समग्र विकास गर्नका लागि यो नयां संवैधानिक अभ्यासले योगदान पुऱ्याउनेछ भन्ने हामी कामना गर्दछौं ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

नेपाल अधिराज्यको राष्ट्रिय हक, हित र स्वाभिमानलाई सर्वोपरी राखी जनताको आकांक्षा र चाहना अनुरूप विभिन्न तहका संस्थाहरूको सहभागिता एवं प्रभावकारितामा वृद्धि र क्षेत्रीय सन्तुलन कायम राख्दै नेपाली जनताको आर्थिक र सामाजिक विकासमा नयाँ गति ल्याउन मेरो सरकार कटिबद्ध रहनेछ। मेरो सरकारले राजनैतिक स्थायित्व कायम गर्दै संविधान तथा प्रजातान्त्रिक मूल्य र मान्यतालाई सुदृढ गर्दै लैजानेछ।

२. मेरो सरकारले विकास कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा गाउँलाई नै केन्द्रबिन्दु बनाउनेछ। साथै, हालसम्म राष्ट्रिय विकासको मूल प्रवाहबाट वञ्चित गरीब, निमुखा, पिछडिएका जनजाति र उपेक्षित समुदायको जीवन स्तर उठाउन तथा राजनैतिक, आर्थिक र सामाजिक शोषण समाप्त गर्न कार्यक्रमहरू संचालन गर्नु नै मेरो सरकारको मूल लक्ष्य रहनेछ। यसका लागि गाउँहरूमा खानेपानी, स्वास्थ्य, शिक्षा, ग्रामीण यातायात, ग्रामीण विद्युत सेवा जस्ता आधारभूत सुविधा पु-याउने दिशामा ठोस कदम चालिनेछ। यसैगरी न्यायोचित भूमिसुधार, सिंचाई विस्तार, कृषि सामग्री र ऋणको आपूर्ति, विभिन्न भौतिक पूर्वाधारहरूमा हुने लगानीमा वृद्धि, साना र मझौला घरेलु उद्योगमा व्यापक विस्तार तथा निर्यात-आयातमा क्रमिक सन्तुलन कायम गर्ने र रोजगारीमा वृद्धि गर्ने नीतिमा जोड दिइनेछ।

३. मुलुकको अर्थतन्त्रमा हाल देखापरेका विकृति, विचलन र चुनौतिहरूलाई गम्भीर-तापूर्वक मनन गर्दै मेरो सरकारले समग्र आर्थिक स्थायित्व, दिगो आर्थिक वृद्धि र वित्तीय सन्तुलनमा जोड दिनेछ। राजस्व संकलनलाई बढी व्यापक र प्रभावकारी तुल्याइनेछ। आर्थिक अनियमिततालाई कडाइका साथ नियन्त्रण गरिनेछ। सरकारी खर्चमा अनुशासन र पारदर्शिता कायम गरिनेछ। राजस्व र व्ययको व्यावहारिक अनुमानको परिप्रेक्ष्यमा बजेटघाटामा कडा नियन्त्रण गरिनेछ।

४. मेरो सरकारले लगानी नीतिलाई राजनीतिभन्दा माथि राखी लागत र फाइदाको तुलनात्मक अध्ययनको आधारमा लागू गर्नेछ। विना अध्ययन र तयारीका योजनाहरूमा सीमित साधन छर्ने प्रवृत्तिलाई दुरुत्साहित गरी सरकारी लगानीलाई दिगो र धान्न सकिने आयोजनाहरूमा प्रवाहित गरिनेछ।

५. मेरो सरकारले जिल्ला तथा गाउँ विकास समिति लगायत विभिन्न जनप्रतिनिधिमूलक स्थानीय निकायहरूलाई बढी अधिकार, साधन, जिम्मेवारी तथा

प्राविधिक सहयोगको समग्र प्याकेज उपलब्ध गराउँदै ग्रामीण स्वावलम्बन, स्वशासन र विकासको नयाँ लहर प्रारंभ गर्नेछ। यस अन्तर्गत ग्रामीण स्तरमा कार्यरत विभिन्न सरकारी कर्मचारीहरूलाई गाउँ विकास समितिप्रति बढी जिम्मेवार गराउँदै कर्मचारीहरूको कार्य सम्पादन र मूल्याङ्कनमा समेत जनप्रतिनिधिहरूलाई सहभागी गराउने नयाँ परिपाटिको थालनी गरिनेछ। यो नयाँ अभियानद्वारा ग्रामीण तहमा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, लेखा प्रणाली, तालिम र अनुगमनको संस्थागत विकास गर्दै ग्रामीण जनताको आधारभूत आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने दिशातर्फ मेरो सरकार अग्रसर रहनेछ।

६. मेरो सरकारले खुला, उदार एवं पारदर्शी औद्योगिक नीति अवलम्बनगरी मुलुकमा औद्योगीकरणको प्रयासमा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्नुका साथै वैदेशिक लगानीलाई आकर्षित गर्दै लैजानेछ। औद्योगिक विकासको क्रममा प्रतिस्पर्धा, कार्यकुशलता र उत्कृष्टतालाई प्रोत्साहन दिइनेछ। यसै गरी राष्ट्रिय आवश्यकता र सामाजिक न्यायका आधारमा निजीकरण संबन्धी कार्यक्रमलाई खुला र पारदर्शी ढंगबाट अगाडि बढाइनेछ। यस्तो नीति अवलम्बन गर्दा श्रमिकहरूको हक, हित र कल्याणको समेत व्यवस्था मिलाइनेछ।

७. पर्यटन व्यवसायलाई निजी क्षेत्रको समेत सहभागिता र सक्रियतामा प्रवर्द्धन एवं विस्तार गर्दै लगिनेछ। यसबाट हुने फाइदा देशका विभिन्न क्षेत्रमा पु-याउने नीति अपनाइने छ।

८. वर्तमान समयमा चालु खातामा देखिएको बढ्दो व्यापार असन्तुलनमा सुधार ल्याउन निर्यात वृद्धिमा विशेष जोड दिइनुका साथै खुला आयात नीतिको दुरुपयोग गरी देशको दुर्लभ विदेशी मुद्राको अपचलन गर्ने प्रवृत्तिमा रोक लगाइनेछ। उत्पादन वृद्धि, उपयुक्त आयात नीति र न्यायोचित वितरण प्रणालीको विकास गरी सर्वसाधारण जनताका आवश्यकताका वस्तुहरू सुलभ रूपमा उपलब्ध गराउन जोड दिइनेछ। मूल्य नियन्त्रणका लागि प्रभावकारी कदमहरू अपनाइनेछ। पहाडी तथा दुर्गम क्षेत्रमा खाद्यान्न आपूर्तिको व्यवस्था मिलाउँदै लगिनेछ।

९. यातायातको क्षेत्रमा राजमार्ग तथा सहायक मार्गहरूको मर्मत संभार, अधुरा रहेका आयोजनाहरू र सडक यातायातको सुविधाबाट हालसम्म पनि वन्चित रहेका

पहाडी जिल्लाहरूको आवश्यकतालाई प्रमुख रूपमा ध्यान दिइनेछ । यसका साथै तराई क्षेत्रको हुलाकी सडक निर्माण तथा सुधार र ग्रामीण यातायात सुविधाको विस्तार गरिनेछ ।

१०. जलस्रोत विकासका क्षेत्रमा मेरो सरकारले राष्ट्रिय हक र हितलाई ध्यानमा राखी आन्तरिक स्रोतका साथै वैदेशिक सहयोग समेत परिचालन गर्ने नीति लिनेछ । मुलुकको औद्योगिक विकास तथा गार्हस्थ्य उपभोग लगायत दिगो आर्थिक विकासका आवश्यकता पूरा गर्न मुलुकमा उपलब्ध जलसंपदाको अधिकाधिक उपयोग गरी विद्युत उत्पादन गर्न विभिन्न कार्यक्रमहरूको पहिचान र संचालन गर्दै लगिनेछ । अरुण तेस्रो आयोजना रद्द हुनुबाट उर्जाक्षेत्रमा आएको अनिश्चिततालाई हटाउन अविलम्ब अल्पकालीन र दीर्घकालीन कार्यक्रम ल्याइनेछ ।

११. नेपाली अर्थतन्त्रको मेरुदण्ड कृषि हो । कृषि उत्पादन बढाउन कृषकहरूलाई कृषि ऋण, सामग्री तथा उपकरण समयमै उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ । कृषि क्षेत्रको व्यावसायीकरण र बजार प्रणालीमा आधुनिकीकरण गरिनेछ । कृषकहरूकै सहभागिता र नियन्त्रणमा सहकारी अभियानलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । विभिन्न तहका प्रविधिज्ञहरूको कृषकहरूसंगको प्रत्यक्ष संपर्क निरन्तर रूपमा कायम राख्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ । कृषि क्षेत्रको विकासको लागि साना सिंचाइ कार्यक्रमलाई विस्तार गर्न बैङ्किङ्ग क्षेत्रबाट सामूहिक सिंचाइ ऋण उपलब्ध गराइनेछ । यसका लागि बैंकहरूलाई आवश्यक आर्थिक अनुदान उपलब्ध गराइनेछ । सरकारीस्तरबाट पूरा भएका साना सिंचाइ योजनाहरूको स्वामित्व कृषक समूहहरूलाई हस्तान्तरण गर्ने नीति लिइनेछ ।

कृषि उत्पादन वृद्धि गर्ने, समतामूलक आर्थिक संरचना खडा गर्ने, गरीब तथा पिछडिएका समूहको उत्थान गर्ने, ग्रामीण पूंजीलाई ग्रामीण उद्योगमा प्रवाहित गर्ने, भूमिहीन किसान, सुकुम्बासी र कमैयाको समस्या समाधान गर्ने र बढी मेहनत गर्नेले बढी लाभ पाउने आर्थिक संरचनाको सिर्जना गर्न भूमिसुधार कार्यक्रमको तर्जुमा गरिनेछ । विपन्न वर्गका लागि साधन प्रवाहमा वृद्धि गर्न ग्रामीण विकास बैंकलाई अभूत साधन सम्पन्न गराई क्षेत्रगत रूपमा विस्तार गरिनेछ । यस्ता बैंकहरूको स्वामित्व क्रमशः विपन्न वर्गमा हस्तान्तरण गरिनेछ ।

(४)

आधिकारिकता मध्येन विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

१२. मेरो सरकारले वन तथा भू-संरक्षण संबन्धी कार्यक्रमहरु संचालन गर्दा जनताका दैनिक आवश्यकताको संतुलित परिपूर्ति, वातावरणीय संरक्षण र वन संपदाको दिगो उपयोगलाई प्राथमिकता दिने छ। यस्ता कार्यक्रमहरुको पहिचान र संचालनमा समेत स्थानीय निकाय तथा जनताको सहभागितामा जोड दिइनेछ।

१३. काठमाडौं उपत्यका लगायत अन्य शहरी क्षेत्रमा खानेपानी आपूर्तिको समस्या हल गर्न अल्पकालीन र दीर्घकालीन कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ। ग्रामीण बस्ती विकास र शहरी विकासको कार्यक्रमलाई अधिराज्यका विभिन्न भागमा लागू गरिनेछ। नगर विकास समितिहरुलाई शहरी विकास कार्यक्रम संचालन गर्न बैकिंग क्षेत्रबाट ऋण उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ। काठमाडौं उपत्यकामा बढ्दै गएको प्रदूषण र बसोबासको अव्यवस्था हटाउन मेरो सरकारले एक ठोस कार्यक्रम ल्याउनेछ। धार्मिक महत्वका वागमती र विष्णुमती जस्ता नदीहरुमा स्वच्छता ल्याउन विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

१४. मेरो सरकारले मुलुकको दिगो आर्थिक एवं औद्योगिक विकासको आवश्यकतालाई टेवा पुग्न सक्ने गरी शैक्षिक कार्यक्रमहरु संचालन गर्नेछ। उच्च शिक्षाको संरचनामा प्रशासनिक, शैक्षिक र आर्थिक विकेन्द्रीकरण गरी शिक्षण संस्थालाई आफ्नो क्षमता र उत्कृष्टताको विकास गर्ने अवसर प्रदान गर्न उपयुक्त नीति अपनाइनेछ। शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार ल्याई शैक्षिक वातावरण एवं शिक्षण संस्थामा स्वच्छता र नियमितता ल्याउन थप कार्यहरु गर्दै लगिनेछ। साक्षरता कार्यक्रमलाई व्यापक गरिनेछ। महिला शिक्षामा व्यापकता ल्याउन निश्चित प्रतिशतभन्दा बढी छात्राहरु भएका विद्यालयहरुलाई थप अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ।

बहुसांस्कृतिक र बहुभाषिक चरित्र हाम्रो राष्ट्रको विशेषता भएकाले यसको संरक्षण गर्दै सबै जाति र समुदायको भाषा, साहित्य, कला एवं संस्कृतिका साथै विज्ञान तथा प्रविधि र खेलकूदको उत्थानमा विशेष जोड दिइनेछ।

१५. मेरो सरकारले जनतालाई स्तरीय, दिगो र भरपर्दो आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउँदै जाने क्रममा स्वास्थ्य तथा परिवार नियोजन संबन्धी प्रभावकारी कार्यक्रमहरु ग्रामीण स्तरसम्म संचालन गर्दै जानेछ। आधुनिक चिकित्सा प्रणालीका

साथै आयुर्वेदिक तथा परंपरागत चिकित्सा प्रणालीको विकास र विस्तार गर्नमा ध्यान पुऱ्याइने छ । औषधिको उत्पादन, संचय र वितरण प्रणालीको सुधारमा प्रभावकारिता ल्याइनेछ ।

१६. मेरो सरकारले सरकारी संचार माध्यमहरूलाई स्वतन्त्र, निष्पक्ष र भरपर्दो राष्ट्रिय संचार प्रणालीको रूपमा विकास गर्ने र संचार क्षेत्रको विकासमा निजी क्षेत्रको सहभागितालाई प्रोत्साहित गर्नेछ । राज्यको चौथो अंगको रूपमा प्रेसको मर्यादा, स्वतन्त्रता र संस्थागत विकास गर्दै जाने नीति लिइनेछ । दूरसंचारसेवालाई विस्तार गरी दुर्गम क्षेत्रहरूमा समेत उपलब्ध गराइनेछ ।

१७. मेरो सरकारले बेरोजगारीको समस्या समाधानमा विशेष जोड दिनेछ । यस क्रममा माध्यमिक तह पास गरेका युवाहरूका लागि निर्माण र सेवा उद्योगमा प्रयोग हुने सीप विकास गर्न अल्पकालीन तालिमको विशेष योजना संचालन गरिनेछ । यस्ता तालिम प्राप्त व्यक्तिहरूलाई अधिराज्यका विभिन्न साना ठूला विकास आयोजनामा रोजगारी उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ । औद्योगिक रोजगारी वृद्धिको लागि आवश्यक तालिम र रोजगारी दिने उद्योगहरूलाई तालिम खर्चको केही अंश सरकारी स्रोतबाट व्यहोर्ने व्यवस्था गरिनेछ । शहरी क्षेत्रमा कम्प्युटर, बैकिंग र व्यवस्थापन क्षेत्रमा रोजगारी विकास गर्न नयां तालिमका अवसरहरू उपलब्ध गराइनेछ । ग्रामीण स्तरमा सिंचाइ र ग्रामीण सडक, वन व्यवस्थापन, अनौपचारिक शिक्षा, व्यावसायिक खेती कार्यक्रमलाई रोजगारी वृद्धि गर्ने परिप्रेक्षमा कार्यान्वयन गरिनेछ । ग्रामीण विकास बैंक र कृषि विकास बैंक लगायत विभिन्न सरकारी र गैर सरकारी संस्था मार्फत स्वरोजगारका अवसरहरूमा वृद्धि गरिनेछ । वैदेशिक रोजगारीको थप मौका उपलब्ध गराउन श्रम बजारको माग अनुकूलको सीप विकास गर्न विशेष तालिम कार्यक्रमको संचालन गरिनेछ ।

१८. मेरो सरकारले प्रशासनयन्त्रलाई दलगत राजनीतिको प्रभावबाट मुक्त राख्ने छ । यसको स्वच्छता, निष्पक्षता र कुशलतामा जोडिदै यसलाई राष्ट्रका किसान, मजदूर, उद्यमी र व्यापारी सबैको सिर्जनात्मक प्रतिभालाई प्रोत्साहन गर्ने माध्यमका रूपमा परिचालन गर्नेछ । साथै, महिला तथा पिछडिएका वर्ग र क्षेत्रका जनतालाई देशविकासको मूल प्रवाहमा समाहित गराउने कटिबद्ध संस्थाका रूपमा समेत विकास गर्नेछ ।

(६)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

३३०

१९. मेरो सरकारले मुलुकमा शान्ति र सुव्यवस्थाको स्थितिलाई सुदृढ र व्यवस्थित बनाउँदै जानेछ। प्रहरी सेवाको दक्षता र कार्यकुशलतामा जोड दिइनेछ। नेपालमा जन्मी बसोबास गरेको प्रमाण भएका संपूर्ण नेपाली नागरिकलाई सरल र सुलभ तरिकाले नागरिकताको प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउन मेरो सरकारले कानूनी एवं व्यावहारिक प्रबन्ध मिलाउँदै जानेछ। साथै मेरो सरकारले निर्वाचन आयोगलाई थप अधिकारयुक्त र निर्वाचन प्रणालीलाई वैज्ञानिक तथा व्यवस्थित बनाउन आवश्यक कार्यहरु गर्दै जानेछ।

२०. मेरो सरकार कानूनी राज्यको अवधारणा अनुरूप न्यायपालिकाको सम्मान र स्वतन्त्रताको संरक्षण गर्दै मानव अधिकारको संरक्षण तथा संवर्द्धनमा प्रतिबद्ध रहनेछ।

२१. मेरो सरकारले शाही नेपाली सेनालाई समयानुकूल सुदृढ, सक्षम तथा दहिलो बनाउँदै जाने नीति कायमै राख्नेछ।

२२. मेरो सरकारले भारत, चीनका साथै अन्य छिमेकी मित्रराष्ट्रहरु लगायत सबै मित्रराष्ट्रहरूसंग पारस्परिक विश्वास, सद्भाव, सहयोग र समानताका आधारमा संबन्धहरु सुदृढ गर्दै जानेछ। हामीबाट गत वैशाख महिनामा गरिबक्सेको संयुक्त अधिराज्यको भ्रमणबाट दुई देश बीचको मित्रता अझ सुदृढ भएकोछ भन्ने हाम्रो विश्वास छ। संयुक्त राष्ट्र संघको सदस्यका रूपमा नेपालको छविलाई शान्तिप्रेमी, मानव अधिकारवादी, प्रजातान्त्रिक र सक्रिय असंलग्न राष्ट्रका रूपमा स्थापित गर्दै अन्तर्राष्ट्रिय संबन्धलाई विस्तार गरिनेछ। अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुप्रतिको नेपालको वचनबद्धता र संलग्नता कायमै राखिनेछ। सार्कको माध्यमबाट क्षेत्रीय सहयोगको भावनालाई व्यावहारिक एवं परिणाममुखी ढंगले विकसित गर्दै लैजाने नीति राखिनेछ। भूटानी शरणार्थीहरुको समस्यालाई पारस्परिक छलफल तथा समझदारीद्वारा समाधान गर्ने प्रयत्न गरिनेछ।

२३. मेरो सरकारले जीवनका न्यूनतम आधारभूत सुविधाबाट वन्चित समाजका अशक्त, वृद्ध, अनाथ बालबालिकाका लागि सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रको सहभागिता र सहयोग परिचालन गर्ने नीति लिनेछ। यस अनुरूप जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग र अशक्तहरुलाई मासिक भत्ता, निःशुल्क स्वास्थ्यसेवा, शिक्षा, तालिम र रोजगारका अवसरहरु प्रदान गर्ने सामाजिक सुरक्षाको विशेष कार्यक्रमको थालनी गर्नेछ।

(७)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

२४. नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ का भावना र प्रावधानहरू अनुरूप राष्ट्रियताको संवर्द्धन, प्रजातन्त्रको सुदृढीकरण र राष्ट्रको समग्र विकासद्वारा नेपाल र नेपालीको सर्वोत्तम हित र समुन्नति नै मेरो सरकारको नीतिगत आधार हुनेछ। यसका लागि सबै राजनैतिक दलहरूसँग पारस्परिक सद्भाव, समन्वय र समझदारी स्थापित गर्दै राष्ट्रिय सवालहरूमा सहमति ल्याउन सदैव प्रयत्नशील रहनेछ। यस दिशामा जनप्रतिनिधिहरू लगायत संपूर्ण देशवासीको सकारात्मक सहभागिता र सहयोगको हामीले अपेक्षा राखेका छौं।

हुकुम बक्से बमोजिम,

जीवनलाल सत्याल
संसदको महासचिव

(८)

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित।
आधिकारिकतः मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।